

Vlaams-Nederlandse werkgroep godsdienstsociologie

<http://godsdienstsociologie.religionresearch.org>

Secretariaat: dr. Erik Sengers
Endumeni 16
1103 AT Amsterdam ZO
tel./fax 020 4653972
erik-sengers@planet.nl

Geachte leden,

In het hierna volgende vindt u het verslag van de bijeenkomst van 11 februari. Onze volgende bijeenkomst is op 31 mei in Utrecht. In de bijlage vindt u ook de geactualiseerde ledenlijst. En denkt u aan het betalen van de contributie, voor zover u dat nog niet heeft gedaan?

Met vriendelijke groet,

Dr. Sipco Vellenga, voorzitter
Dr. Erik Sengers, secretaris-penningmeester

VERSLAG

Aanwezig: Hijme Stoffels, André Droogers, Jan Sloot, Nico Vink, Durk hak, Teus van de Lagemaat, Marthy Veerman, Jan Jonkers, Rein Nauta, Gerard Dekker, Sipco Vellenga, Erik Sengers, Lammert Jansma, Naomi van der Meer.

Afmeldingen: Ton Bernts, Joris Kregting, Markus Davidsen, Staf Hellemans, Monique van Dijk, Karen Pärna, Kees de Groot, Mady Thung.

1. Huishoudelijke mededelingen

- a. het verslag van de vorige bijeenkomst wordt vastgesteld onder dankzegging aan de secretaris
- b. er wordt gewezen op het publiekssymposium op 31 mei, bij gelegenheid van het afscheid van prof. Henk Tieleman. Het thema is 'religie en theater'. Een uitnodiging volgt nog.
- c. Op 22 juni is er een extra bijeenkomst, georganiseerd door de werkgroep en het netwerk Religie en civil society. Er zijn twee sprekers, Adam Seligmann en Gabriël van den Brink. Eerste spreekt over zijn onderzoek naar religie, rituelen en civil society, tweede over zijn nieuwe boek 'De lage landen en het hogere'.
- d. Eind juni is de bijeenkomst van de ISSR-SISR in Aix/Provence en we hopen op een sterke Nederlandse aanwezigheid.

2. lezing Jansma

Hij heeft voor zijn (tweede) proefschrift een onderzoek gedaan naar een nieuwe religieuze beweging in Friesland. Deze beweging is geconcentreerd rondom Mw. Sonja de Vries. Het is een christelijk-pantheïstische genezingsbeweging. Het onderzoek vond plaats tussen 1998 en 2005. Jansma beschrijft dat er aanvankelijk veel wantrouwen was tegen hem en zijn onderzoek maar dat die in de

loop van het onderzoek werd overwonnen. Het thema van de lezing is 'beking'. Bij een bekeringsproces wordt de biografie herschreven naar de kaders van de organisatie. Zijn vraag was hoe mensen dat proces zien. Daarbij kijkt Jansma naar 1. Het rekruteringsveld, 2. De eerste contacten, 3. De participatie en betrokkenheid en 4. Afscheid en defectie.

1. In het begin lag er in de beweging geen grote nadruk op rekrutering. Mensen werden genezen en konden daarop lid worden van de organisatie. De leden bestaan vooral uit randgelovigen uit de wat meer liberale kerkgenootschappen. Er is een kleine groep zoekers zonder binding. Wat opviel in het onderzoek is dat er bij de nieuwe leden geen sprake was van een acute crisis, zoals vaak wordt gesuggereerd in de literatuur. De rekrutering vond vooral plaats via verwanten en bekenden.

2. na enkele jaren vestigt de beweging zich. Er komt een verschuiving van genezing naar socialisatie, ook van de kinderen die er wonen. Men maakt een keuze om lid te worden op basis van de ervaringen die men gemaakt heeft: bij genezingen, omdat men banden heeft opgezegd bij de intrede, er zijn gezamenlijke ervaringen door de afwijzende houding van de omgeving, spirituele ervaringen die men heeft opgedaan. De reden voor toetreding ligt in de ervaringen.

3. Door de regulering van het gedrag (bijvoorbeeld kleding, intensief dagprogramma) wordt betrokkenheid afgedwongen. Ook doet de beweging aan overdopen. Men vertrouwt sterk op de engelen en minder op de wereld; de band met de engelen wordt bevorderd.

4. Jansma schets manieren van defectie met en zonder conflict.

De spreker laat zien dat door de geschiedenis heen de beweging is veranderd: de instroom wordt beperkt, men gaat meer de boodschap verkondigen, er komt een grotere nadruk op socialisatie. Er is minder nadruk op genezing.

Uit de discussie:

- hoe kwam Sonja aan haar roeping? Ze koketteert met haar onwetendheid, maar haar inspiratie ligt bij Jozef Rulof.
- opvallend in de citaten is de metafoer van thuiskomen. Dat is niet alleen een uiting van gemis, maar ook van inzicht.
- er volgt een gesprek over de mix van christendom, esoterie en gnostiek die in het gedachtegoed een rol speelt.
- wat is 'gevoelstraining'? Voor de beweging is het een manier om attent door het leven te gaan en zo naastenliefde te ontwikkelen.
- waarom is de beweging in Friesland? Sonja is daar geboren.
- hoe zit het met de kinderen? Die leken de onderzoeker positief-assertief en gelukkig.
- Hoe was de reactie van de beweging op het onderzoek? Ze hadden veel positieve reacties maar probeerden ook aan schadebeperking te doen. De spreker geeft aan waar zijn grenzen lagen.
- het was geen toetsend onderzoek, de promovendus houdt er meer van om goed te kijken en zo theorieën te bevragen.

3. lezing Van der Meer

Ze deed voor haar proefschrift onderzoek naar de identiteitsbeleving onder Afrikaanse katholieken in Nederland. Daarbij keek ze vooral naar de relatie tot de context en hoe religie bijdraagt aan integratie, segregatie of assimilatie. Gekeken werd naar de identiteitsbeleving, de sociale netwerken en de kerkelijke aansluiting. Er is tot nu toe weinig geschreven over Afrikaanse christenen in Nederland. Er zijn er ongeveer 100.000, het aantal geloofsgemeenschappen is lastig in te schatten. Een aantal thema's komen terug: de 'omgekeerde missie' (het streven om de Nederlandse samenleving te herkerstenen), plaats beiden aan thuisgevoelens, dat ze geen 'kerk' genoemd willen worden, het oecumenische aspect (lage organisatorische binding), en ze bieden alternatieve routes voor positief zelfbeeld en het aanleren van vaardigheden.

Van der Meer laat een schema zien met mogelijke opties voor het aansluiten bij een gemeenschap. De bandbreedte varieert van aansluiten bij een volledig Nederlandse gemeente tot aansluiten bij een Afrikaanse gemeenschap. Ze toont drie case-studies van elk 15 interviews waarin ze heeft geprobeerd te bepalen hoe het staat met integratie. Zuiver Afrikaanse gemeenschappen worden vaak als te duur en te veeleisend ervaren. Ook zijn die vaak te negatief over andere tradities. De plaatselijke (Nederlandse) parochie is het meest voorkomende om te beginnen met de zoektocht naar een (religieus) thuis in de Nederlandse samenleving. Deze wordt wel vaak snel weer verlaten. De gelovigen in Afrikaanse pinkstergemeenschappen doen zich het minst etnisch bepalen. Bij Afrikaanse katholieken staat de gemeenschappelijke Afrikaanse identiteit sterk voorop. Ook in de participatie is er een verschil. Voor de pinkstergroepen is 'kerkganger' een negatief begrip, terwijl het voor de Afrikaanse katholieken een positief begrip is omdat het aangeeft dat er een brug geslagen wordt.

Uit de discussie:

- sluiten ze zich aan bij Nederlandse charismatische groepen zoals de Katholieke Charismatische Vernieuwing? Nee.
- Hoe is de rol van de priester-voorganger? Die is immers groot in het bepalen van de cultuur van een gemeenschap. Die rol zorgt inderdaad voor conflicten. Nu komen ze nog vooral van buiten, maar er wordt gewerkt aan eigen kader.
- wat is de plek van Afrikaanse artefacten in de dienst? Of voorouderverering? Katholieken konden wel elementen verenigen met hun geloof wat pinkstergroepen officieel verwerpen.
- religie draagt bij aan integratie. Daardoor blijft het perspectief bestaan op integratie: men wil niet isoleren. Wel zijn er duidelijk verschillen tussen de soort van geloofsgemeenschap.

MEDEDELINGEN

Sinds 1 januari kunnen we een nieuw lid verwelkomen: drs Wil Ebbelaar-Fransen. Ze studeerde op latere leeftijd Sociaal-Culturele Wetenschappen aan de VU met als afstudeerrichting Maatschappelijke Vraagstukken en Beleid. Deze studie ronde ze in 2006 met succes af. Als aanvulling volgde ze nog drie jaar de cursus Wijsbegeerte en Spiritualiteit gevolgd, ook aan de VU. Sinds 2009 is ze buiten-promovenda aan de Universiteit van Utrecht, de begeleidster is prof. dr. Anne-Marie Korte. Onderwerp van het onderzoek is feministische theologie in relatie tot traditioneel christelijke vrouwenorganisaties. Haar onderzoeksvraag is: Hebben feministische theologes voldoende gebruik gemaakt van de bestaande netwerken van vrouwenorganisaties op traditioneel christelijke grondslag zoals KVG en NCVB om hun veranderde zienswijze over vrouwen vanuit bijbels perspectief door te laten klinken?

Erik Sengers is op LinkedIn een groep godsdienstsociologie begonnen. Daar sluiten zich ook mensen bij aan die (nog) geen lid zijn van de werkgroep. Het is een extra medium om sneller te communiceren en meer onderling te communiceren. U kunt lid worden door onderstaande link aan te klikken: www.linkedin.com/groups?gid=3367522&mostPopular

RECENTE PUBLICATIES

Indien u één van onderstaande boeken wilt recenseren voor *Religie en Samenleving*, neemt u dan contact op met de redacteur boeken, dr. Durk Hak, durkhak@home.nl. Die kan de boeken dan voor u aanvragen.

- Johan Roeland et al.: The quest for religious purity in new Age, Evangelicalism and Islam. Religious renditions of Dutch youth and the Luckmann legacy. In Giuseppe Giordan (red.) *Annual review of the sociology of religion. Volume 1: youth and religion*. Leiden-Boston: Brill pp. 289-306.
- Erik Sengers: Religion in the Netherlands. In Giuseppe Giordan (red.) *Annual review of the sociology of religion. Volume 1: youth and religion*. Leiden-Boston: Brill pp. 439-459.
- David Martin: *The Future of Christianity. Reflections on Violence and Democracy, Religion and Secularization*. Ashgate: Hardback • 978-1-4094-0658-7 • \$99.95 / £50.00 • Paperback • 978-1-4094-0669-3 • \$29.95 / £16.99
- Michael Bailey en Guy Redden (red.) *Mediating Faiths. Religion and Socio-Cultural Change in the Twenty-First Century*. Ashgate: Hardback • 978-0-7546-6786-5 • \$99.95 / £55.00
- Hans Achterhuis e.a.: *Denkers en religie. Kritiek, traditie en nieuwe oriëntatie in de twintigste eeuw*. ISBN 9789085710806, Veen Magazines, € 34,95.
- F. Fleischmann: *Second-generation Muslims in European societies*. Proefschrift UU.
- Wim Damberg, Staf Helleman (Hrsg.) *Die neue Mitte der Kirche. Der Aufstieg der intermediären Instanzen in den europäischen Grosskirchen seit 1945*, Kohlhammer (Reihe Konfession und Gesellschaft 42), Stuttgart, ISBN 978-3-17-021655-6
- Alexander Heldring: *Het Saramacca project. Een plan van joodse kolonisatie in Suriname 1946-1956*. Hilversum: Verloren ISBN 978-90-8704-207-3, €35.
- Boutellier, H.: *De improvisatiemaatschappij. Over de sociale ordening van een onbegrensde wereld*. ISBN 9789059316256, Boom Lemma uitgevers, € 25,00
- Lieburg, F. van: *Eiland na de Reformatie. Schouwen-Duiveland 1563-1700*. ISBN 9789035133440, Bert Bakker. € 29,95
- Visser, S.J.: *Samuel Naeranus (1582-1641) en Johannes Naeranus (1608-1679). Twee remonstrantse theologen op de bres voor godsdienstige verdraagzaamheid*. ISBN 9789087042165, Verloren € 55,00.